

МИХАИЛ САДОВЯНУ ПО ЗАПЛЕТЕНИ ПЪТИЩА

Превод от румънски: Иво Тодоров, 1980

chitanka.info

Преди две години в градината ми работеше Ифрим Тулбуре, благ и много свестен човек от едно село близо до Фолтичени. Разговарях с него в часовете за почивка, когато поставяше изтърканото котле на пиростиите над огъня от сухи съчки, за да си направи „мъничко мамалига“. Приказваше кротко, а огънят от време на време осветяваше землистото му лице, набраздено от страдания. Като ми отговаряше, понякога вдигаше и очи към мен. Никой не би могъл да нарисува тези зелени замислени очи. Когато те срещаха моите, винаги изпитвах жал и неволно ги наричах „очи на примирението“.

Много тежко я караше този човек. Имаше шест деца; те едва се побираха в старата дървена къщичка. Земя имаше само шест пръжини — градината около къщата.

— Ех, господине — каза ми той веднъж, — много хора на тази земя живеят тежко. Ето, аз имам само шест пръжини земя и шест деца: по една пръжина за всяко. Сега извади мястото, върху което е направена къщата, плевнята, курника, отъпканото място пред къщата и сянката на оградата — и не остава и по една пръжина на човек... А мене и жената не слагам в сметката: ние отсега нататък, когато даде господ, ще се задоволим и с по три лакътя земя — в някой ъгъл на гробищата.

— И какво правиш с тези шест пръжини, бай Ифриме?

— Ами какво да правя? Каквото може да направи всеки друг. За едното чудо май нищо.

— И от какво живееш?

— Ами че пак от земята, тя си ни е нашата майчица. Взимам от чокоина. Плащам бая скъпо, ама нищо не мога да кажа, земята е добра. Отделно поработвам на чокоина и на други с жената и с по-големите деца — и някак връзваме двата края. Изкарваме малко царевица за зимата и няколко наръча сенце за кравичката, дете си имаме... Облажаваме се с нейното мляко, че друго блажно де ти!

Докато разговаряше с мен, той обикаляше около котлето, приготви една подложка, една кърпа и дървена лъжица.

— Я ме погледни — каза, — косата ми е побеляла, а и както виждаш, взел съм и да се прегърбвам... Ще речеш, че съм старец, а съм само на четирийсет и три години.

— Вярно е, изглеждаш възрастен...

— Тъй де — погледна ме той с усмивка, — то кога човек добрува на тоя свят, както аз съм добрувал, младостта бързо отминава.

Той се позамисли. Искаше да ми каже нещо и се колебаеше; леко тръсна дългата си коса.

— Виж какво, господине — каза той отведнъж, — през целия си живот съм обичал земята, ама не ми било писано да я имам... Преди три години с голям труд бях събрал малко пари. Намерих и едно парче земя за продан — четирсет пръжини. Скъпа е земята. Четиристотин и петдесет леи платих на ръка. Тогава продадох и две юници и една крава, за да стъкмя колкото ми трябваше. Вадя аз документи, всичко, както си му е редът, но не мина и година и се вдигна един от братята на този, дето ми продаде земята, и ми завежда дело да ми вземе земята... И оттогава, вече две години се съдя, косата ми побеля от това съдене. Сърцето ми отрови това дело, аз на съдилището капка вяра нямам... Иди там, иди оттатъка, иди да ти напишат жалба, иди при адвоката, иди при съдиите, бръкни в кесията си — и в края на краищата не стигаш доникъде. Много е тежко. Нямах късмет. Мислех си аз след толкова бърхане да се сдобия с парченце земя, моя да си е, да я работя както аз си знам... ама на, не рачиха да ме оставят хората... Все по съдилища ме мъкнат, та ми се повръща...

Бай Ифрим беше много огорчен; сякаш ми говореше за починали родители или деца.

— И какво е делото? — питам го аз. — Защо се е надигнал братът на този, който ти продаде земята?

— Знам ли? Казва, че било негов дял.

— Делба не са ли правила?

— Правиха.

— Ами тогава?

— Знам ли? Казва, че не бил доволен. Брат му, дето ми продаде четирийсетте пръжини, и той е един клетник с една сюрня деца. Другият, дето се е надигнал срещу нас, е кръчмар на село, заможен човек. Сигурно си е помислил, че щом е силен с парата, тогава и правдата ще бъде негова... Ей така ни тормози, тежко ни и горко!

— Не се ли оправя?

— Не. Коса не ми остана вече, ама не му виждам края на делото...

Бай Ифрим тихо се засмя. В смеха и в погледа му имаше безкрайна мъка.

Привечер ми разказа цялата си болка; след това полегна на един наръч сено върху топлата земя. През следващите дни продължи работата си мълчалив и примирен.

Неотдавна го срещам в голямата зала на съда.

Беше разтревожен, с калпак в ръка. Гледаше наоколо уплашен. Брадата му не бе бръсната отдавна, косата — несресана. Бе тръгнал набързо отнякъде, от къра, минал бе през къщи и жена му бе сложила в торбата две глави лук и парче мамалига, увито в месал. Торбата висеше на хълбока му върху червеникавата изтъркана аба: вътре се виждаха лука и мамалигата.

Приближих се към него.

— Как си, бай Ифрими?

Той трепна и ме погледна накриво. После кратко се усмихна. Беше ме познал.

— Ти ли си? Помислих, че е адвокатинът... Нали знаеш, пак с моето дело, за оная земя...

— За земята ли? Още ли не е свършило?

— Ами знам ли аз? Адвокатинът каза, че днеска ще го свърши...

И аз тръгнах направо от къра... Щях да забравя, та жената ме подсети, изпрати едно дете да ме викне... Изпрати ми и торбата с мамалигата... (И той пак се усмихна.) Нали знаеш историята за бедняка — дете жена му направила мамалига, сложила я в торбата и го пратила да отиде на оня свят, да намери господ-бога и да го пита кога ще се отърве от немотията... Та и аз... — със същата усмивка той плъзна поглед върху торбата с мамалига и лук. После изпъшка и се огледа наоколо.

Аз го попитах:

— Ама делото гледа ли се, бай Ифрими?

— Ами да, струва ми се, че се гледа. Викнаха ни вътре. Влязох и аз; влезе наперено и кръчмарят, дете ме съди. Стоя си аз, гледам насам, гледам натам, чакам... Гледам, че неговият адвокатин започва да приказва, и приказва, приказва, ама аз нищо не разбирам, някакъв ужас ме бе замаял!... После млъкна. Един съдия каза нещо, после започна моят... Каза две-три думи и млъкна. Лошо, думам си аз... Гледам да разбере какво ще направят.

— Какво казаха? Какво направиха?

— Хм. Видях ги аз, нали все към тях гледах... Моят адвокатин се усмихна на неговия адвокатин... А кръчмарят втренчил поглед в съдиите и все потупва с пръсти кемера си. Поглеждам аз съдиите — те се гледат един друг, после погледнаха към адвокатите и отведнъж се разбраха... Казаха нещо, ама не разбрах какво... И сетне един ми каза да изляза навън... И сега стоя тука, горко ми... Види се то, че съм стигнал на онзи свят, ама не виждам господата...

Пак се усмихваше с тъжни очи.

Помислих си да проверя за делото, да видя докъде е стигнало. Попитах го:

— Бай Ифрима, кой е твоят адвокат?

— Шшт! — шътна той изведнъж и сведе очи. — Ето го.

Идваше адвокатът: беше мой познат. Подаде ми ръка, забързан и весел, както винаги. После отиде към селянина.

— Бай Тулбуре — каза той, — край! Спечели! Можеш да си отиваш в къщи...

Бай Ифрим не помръдна от мястото си. Бавно вдигна поглед към адвоката; гледаше го с недоверие.

— Сега само едни формалности трябва...

— Ами кръчмарят какво каза? — попита изведнъж Ифрим Тулбуре.

— Кръчмарят ще плати сто леи разходи по делото...

Бай Ифрим се изправи и ни огледа един след друг.

Наведе очи към торбата с мамалигата. После се втренчи в мен: разбрах, че ме пита с този безмълвен и отчаян жест.

— Ти спечели, бай Ифрима, спечели — казах му аз...

И едва тогава на лицето му проблесна радостен лъч.

Разбрах, че това е от радост, но лицето му си остана все така тъжно и набраздено от предишните болки и разочарования.

— А сега какво трябва да правим? — попита той тихо.

Адвокатът започна да му обяснява заплетените пътища на закона. Бай Ифрим го слушаше, вгълбен в радостта си, малко прегърбен, с аба, с торба през рамо, със старата си тояга и с изтърган калпак — също като бедняка от приказката, който тръгнал за „онзи свят“ да търси избавление от немотията...

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.